

AUDIOLINGVAL METODNING AFZALLIKLARI

Mannonova Muxarramabonu
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 4-kurs talabasi,
Odiljon Parpiyev
"Ta'lim" kafedrası katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada audiolingval metodning paydo bo'lishi, uning ta'lim tizimidagi ya'ni tilni o'rganishdagi ahamiyati, boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy savodxonligini rivojlantirishda tinglab tushunishning afzalliklari, Milliy o'quv dasturining mazmunida nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirishning ifodalanishi, bir qator olimlarning audiolingval metod haqidagi fikrlari bayon qilingan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, audiolingval metod, kompetensiya, tinglab tushunish, nutqiy savodxonlik, og'zaki nutq, audiomatn, darslik, milliy o'quv dasturi.

Kirish. Til o'rganish kishilik jamiyatida bag'oyat muhim sohalaridan hisoblanadi. Muloqot vositasi bo'lmish tilni tabiiy muhitda (oilada, jamoatchilik orasida) yoki uyushgan holda (darsda) amaliy egallash murnkin. Til hodisalariga oid bilimlar esa nazariy jihatdan o'rganiladi.

Ona tili tafakkur shakllanishida alohida xizmat o'taydigan birinchi tildir. Ruhshunoslar e'tirofiga binoan „tafakkur — verbal“, ya'ni fikrlash so'z bilan chambarchas bog'liq, so'z — tushuncha ifodalovchisi.

Til milliy ma'naviyat, ma'rifat va madaniyatning eng xolis va xira tortmas ko'zgidir. "Kishining zebu ziynati, go'zalligi uning tilidadir", deyiladi. Qadim-qadim zamonlardan beri har bir millat, har bir qavm o'z tiliga buyuk hurmat bilan qaraydi. Chunki til millat degan birlikning tamal toshi, u boy berilsa, millat ham boy beriladi.

Shunday ekan, Respublikamizda bolalarga yoshligidanoq ona tilining boy imkoniyatlarini o'rgatish bo'yicha ta'limiy islohotlar o'tkazildi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining: "Maktabda o'qitish metodikasi o'zgarmasa, ta'lim sifati ham, mazmuni ham, muhit ham o'zgarmaydi",—deb ta'kidlaganlarida "Uchinchi Renessans poydevori"ni ta'lim islohotlarida ko'rdi.

2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasini "Inson qadrini ulug'lash va faol mahalla yili"da amalga oshirishga oid davlat dasturiga muvofiq maktab ta'limiga ilg'or xalqaro tajribalar asosida ishlab chiqilgan "Milliy o'quv dasturi"ni to'laqonli joriy etish hamda mahalliy va xorijiy mualliflar tomonidan yaratilgan zamonaviy darsliklarni amaliyotga kiritish belgilanadi. Jumladan, milliy o'quv dasturi asosida yaratilgan ona tili va o'qish savodxonligi darsliklarining amaliyotga joriy qilinishi quvonarli holdir.

Amaliyotda ona tilini o'qitish bo'yicha nutqiy faoliyatning 4 xil turi: tinglab tushunish, o'qib tushunish, gapirish va yozish kabi nutqiy kompetensiyalarni shakllantirishga alohida e'tibor berib kelinmoqda.

Ona tili fanining umumta'lim maktablarida o'qitishning asosiy maqsadi quyidagicha: "Ona tili" fanini o'qitishning asosiy maqsadi - o'z fikrini og'zaki va yozma tarzda to'g'ri hamda ravon bayon qiladigan, kitobxonlik madaniyati shakllangan, mustaqil va ijodiy fikrlay oladigan, o'zgaralar fikrini anglaydigan, muloqot va nutq madaniyati rivojlangan shaxsni kamol toptirishdan iborat".

Chet tillarini o'qitishning audiolingval usuli Michigan universiteti o'qituvchilari tomonidan Charlz Friz va Robert Lado rahbarligida ishlab chiqilgan. Uning paydo bo'lishi 1940 va 1950-yillardagi Amerikadagi vaziyat bilan bog'liq bo'lib, o'sha paytda mamlakat chet tilida so'zlashadigan odamlarning ko'pligiga muhtoj edi.

Audiolingual metod - chet tilidagi og'zaki nutqni o'rgatish usuli bo'lib, u nutq namunalarini takroriy tinglash va talaffuz qilishga asoslangan. Ushbu usul bilan idrokning eshitish kanaliga tayanish mavjud. Ch.Friz tilni og'zaki muloqot jarayonida qo'llaniladigan belgilar tizimi deb hisoblaydi.

Suhbatdoshlar, insoniy odatga ko'ra, navbati bilan gapirish va bir-birini tinglab tushunishga harakat qilishadi. Hayotiy tajribadan ma'lumki, o'z fikrini og'zaki bayon etish (gapirish) ko'pchilik yoqtiradigan nutq faoliyatining turidir. O'zga shaxsni tinglab tushunish orqali turli axborot olinadi. Nutqiy muloqotda bo'lish odam uchun zaruriy ehtiyoj sanaladi. Tinglash jarayonida so'zlovchining ifoda etmish mulohazalarini qisman yoki to'la-to'kis tushunib yetmaslik hollari bo'lib turadi. Buning asosiy sababi tinglab tushunishni o'rgatishga yetarli e'tibor berilmasligidadir. Nutqni tinglab tushunish deganda, ovozli nutq (gapirish) chog'ida quloq solish, idrok etish va fahmlash anglanadi. Umuman "nutq" deganda gapirish, tinglab tushunish, o'qib tushunish va yozuv tushuniladi.

Ushbu metod o'tgan asrning 60-yillariga kelib, tinglash nutq faoliyatining turi sifatida atroflicha tadqiq etila boshlandi. Ma'lum bo'lishicha, gapirishni o'rganishdan ko'ra tinglab tushunishga erishish qiyinroq kechadi. Ushbu sohaga oid bir-biriga yaqin ikki termini farqlash talab qilinadi: "tinglash" — quloq solish (Oz so'zla — ko'p tingla) va „eshitish“ — eshitish sezgisi (quloq) yordamida tovushni qabul qilish (Qizim, senga aytaman, kelinim, sen eshit). Tinglovchi tushunishga intiladi, eshituvchi tinglaganini tushunmasligi ham mumkin. Eshitish qobiliyatiga molik shaxs muayyan axborotni tushunish maqsadida so'zlovchiga quloq soladi, ya'ni tinglash, aniqrog'i tinglab tushunish sodir bo'ladi. Eshitingmi, deyilganda, tinglab tushunganlikni aniqlamoqchi bo'linadi. Xullas, „tinglab tushunish" birikmasi o'zgalar nutqini (jonli tarzda yoki mexanik yozuvdakisini) idrok etish hamda mazmunini fahmlab yetish ma'nosini ifodalaydi. Tinglash va tushunish (fahmlash) vaqt e'tibori bilan bir paytda (psixologiya tilida simultan) sodir bo'ladi, bu ikki nutqiy hodisa faqat ilmiy tahlil uchungina ajratiladi, xolos.

Tinglab tushunishning muvaffaqiyatli amalga oshishi uchun quyidagi uch omil nazarda tutiladi: "Tinglovchining o'ziga bog'liqlik (eshitish malakasining rivojlanganligi, xotirasi, diqqati xususiyatlari), tinglash shart-sharoiti (nutq tezligi, til materiali hajmi va shakli hamda so'zlanayotgan nutqning qancha vaqt davom etishi) va, nihoyat, qo'llangan materialning lingvistik jihatlari (tinglovchi til tajribasiga mos kelish-kelmasligi) hisobga olinadi".

Tinglash ko'p qirrali va faol jarayon bo'lib, og'zaki muloqotni passiv idrok etish emas. Rivers va Temperleynlarning fikricha, tinglab tushunish "passiv emas, balki fonologik, semantik va sintaktik imkoniyatlari haqida bilgan narsasi bilan tovushlar oqimidan xabar qurishning faol jarayonidir".

O'.Malley va boshqalar esa tinglab tushunishni "faol jarayon" deb ta'riflagan. Odamlar eshitishning tanlangan jihatlariga e'tibor qaratadilar, parchalardan ma'no tuzadilar va eshitganlarini mavjud bilimlar bilan bog'laydilar. Tinglash bu murakkab va faol jarayon bo'lib, unda tinglovchi tovushlarni farqlashi, so'z boyligi va grammatik tuzilmalarni tushunishi, urg'u va intonatsiyani talqin qilishi, yuqoridagi jarayonlarda to'plangan ma'lumotlarni saqlab qolishi va uni darhol talqin qilishi kerak.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, tinglab tushunish - bu o'quvchilar bilish va mavjud kontekstual ma'lumotlar yordamida o'z tushunchalarini qurish uchun foydalanadigan ongli va dinamik faoliyatdir. Til pedagogikasida tinglab tushunishning muhim rolini ko'rsatish uchun ko'plab tadqiqotlar olib borildi. Shu munosabat bilan Dunkel shunday dedi: "Tinglab tushunishni o'rganish ikkinchi tilni o'zlashtirish nazariyasini yaratish, o'qitish va tadqiqotlarda e'tibor markaziga aylangan".

Quyi sinflarda o'quvchilarga o'qish, yozish, og'zaki va yozma nutqdan foydalanish kabi ko'nikmalar o'rgatiladi, bu esa aniq nutqiy ko'nikma va malakalarni, ya'ni nutqiy faoliyat

turlarini shakllantirishdan iborat. M.R. Lvov tomonidan taqdim etilgan nutq faoliyatining to'rtta asosiy turi mavjud:

1. Tinglash - tovushli nutqni tinglash va tushunish jarayoni. Bu tur quyidagi omillarga bog'liq: til tizimi bilan tanishish darajasi, mavzuning qiziqishi va ahamiyati, muhitda o'yin mavjudligi, auditorning individual psixologik va shaxsiy imkoniyatlari, aqliy jarayonlarning rivojlanishi (xotira va e'tibor).

2. So'zlash-o'quvchilarning og'zaki nutqda o'z fikrlarini to'g'ri, ravon va mantiqiy ifodalay olishi, shuningdek, suhbatdoshga tushunarli bo'lgan so'z va iboralarni tanlay olish, fikr yuritish uchun ma'lum joylarda to'xtab turish, ular o'z fikrini to'g'ri, to'g'ri va mantiqiy ifoda eta olishi. sizni yaxshi tushundim.

3. O'qish - tezlik, o'qilgan narsalarni to'liq o'zlashtirish.

4. Harf-fikrning grafik koddagi ifodasidir.

Boshlang'ich sinfdan boshlab eshitib tushunish elementini o'quvchilarda mashq qildirib borish muhim ahamiyatga ega. Bu jarayon orqali o'quvchi diqqatni uzoq vaqt ushlash malakasini shakllantiradi. U eshitayotgan matnining muhim ma'lumotlarini navbatma navbat yodida saqlab qoladi. Natijada o'quvchi tushunish jarayonini ongli boshqarishni o'rganadi. Bu juda murakkab jarayon, chunki o'quvchilar diqqati bir xil me'yorda bo'lmaydi. Buning uchun o'qituvchi har bir o'quvchining ma'lumotni qabul qilish darajasini psixologik tomondan o'rgangan bo'lishi kerak. Ma'lumotni esda saqlab qolishi sust o'quvchilar bilan o'qituvchi matnni turli metodlar yordamida mustahkamlab borishi va eshitib tushunishini amalga oshirishi lozim. O'quvchilardagi tinglab tushunish kompetensiyasini shakllantirishda Qo'qon shahridagi 6-, 12, 15-maktablarning 2-sinf o'quvchilari bilan empirik tadqiqot o'tkazdik. Tadqiqotda quyidagi mezonlar asosida ish yuritdim:

- O'quvchilarga audiomatnning necha marta qo'yib berilishi.
- Bolalarning eslab qolish darajasi.
- Savollarga javob bera olish malakasi.
- Nutq ravonligi.
- Fikrlarni bog'lay olish darajasi.

15-maktabning 2-sinfida bolalarning tinglab tushunish qobiliyatlarini audiomatn 1 marta va 2 marta qo'yib berilgandagi natijasini keltirib o'taman. Audiomatn 1 marta qo'yib berilganda sinfdagi 28 nafar o'quvchidan 4 nafari matnni yaxshi eslab qoldi, 7 nafari o'rtacha, 17 nafari esa yaxshi eslab qololmadi, savollarga jabob berish bo'yicha 7 nafari yaxshi, 10 nafari o'rtacha, 11 nafari yaxshi javob bera olmadi. Nutq ravonligi bo'yicha 6 nafar bolaning nutqi ravon, 9 nafari o'rtacha, 13 nafari nutq ravonligi pastroq ekanligi kuzatildi. Fikrlarni bir-biriga bog'lay olish darajasi bo'yicha 6 nafar o'quvchi yaxshi, 11 nafari o'rtacha va 13 nafar bolada pastroq natija kuzatildi.

Audiomatn 2 marta qo'yib berilganda sinfdagi 28 nafar o'quvchidan 12 nafari matnni yaxshi eslab qoldi, 12 nafari o'rtacha, 4 nafari esa yaxshi eslab qololmadi, savollarga jabob berish bo'yicha 14 nafari yaxshi, 10 nafari o'rtacha, 4 nafari yaxshi javob bera olmadi. Nutq ravonligi bo'yicha 11 nafar bolaning nutqi ravon, 12 nafari o'rtacha, 5 nafari nutq ravonligi pastroq ekanligi kuzatildi. Fikrlarni bir-biriga bog'lay olish darajasi bo'yicha 12 nafar o'quvchi yaxshi, 9 nafari o'rtacha va 7 nafar bolada pastroq natija kuzatildi.

Bugungi kunda o'qish savodxonligi tushunchasiga shunchaki ta'limning boshlang'ich davrida o'quvchining harf tanish jarayoni sifatiga qaramaslik kerak. Endilikda o'qish savodxonligi ancha keng qamrovli tushuncha bo'lib, bu insonning barcha ma'lumotlarni aniqlash, tushunish, unga munosabat bildirish va undan foydalanish jarayonidir. "Xalqaro tadqiqotlarda o'quvchilarning o'qish savodxonligini baholash" bo'yicha qo'llanmada o'qish savodxonligiga quyidagicha ta'rif beriladi: "O'qish savodxonligi shaxs o'zining bilim salohiyatini rivojlantirish, jamiyatda o'z o'rnini toppish maqsadiga erishishi matnlarni

tushunish. Ulardan foydalanish, ular ustida mulohaza yuritish hamda ularga munosabat bildirish qobiliyati demakdir.

"Ona tili darslarida eshitib tushunishga alohida etibor qaratish shartmi?" degan fikir ko'plab o'qituvchilarni o'ylantirishi mumkin, chunki inson o'z ona tilida eshitib tushunishga malakasi avtomatik ravishda shakllanadi deb qaraladi. Biroq hammamiz yaxshi bilamizki, bir ma'lumotni hamma bir xil eshitsu-da, har kim har xil tushunadi. Mazkur holatlar eshitish jarayoni passiv -shunchaki signalni qabul qilish emas, balki nutqiy signalni qabul qilib, uni qayta ishlab, ya'ni gapning strukturasi to'g'ri razbor qilish – gap bo'laklarining vazifasini to'g'ri anglash va ular birgalikda bildirayotgan ma'noni tushunish demakdir.

Eshitib tushunish malakasini shakllantirish uchun mazkur jarayonning tafsilotlarini bilish muhimdir. Bu o'rinda bizga psixolingvistik tadqiqotlar yordam beradi. I. Azimovning "O'zbek tilidagi gazeta matnlari mazmuniy persepsiyasining psixolingvistik tadqiqi" nomli monografiyasi matnni eshitib tushunish bo'yicha tajriba bayoni berilgan. Tajribada "O'z MUning O'zbek filologiyasi fakultetining 1-kursida o'qiyotgan 60 ta talaba ishtrok etgan. Ularga matn to'rt marta o'qib eshiritilgan. 60 ta talabadan 4 tasi matnni to'liq tushungan. 26 tasi matnni yaxshi tushungan, biroq ayrim ma'lumotlar tinglovchining e'tiboridan chetda qolgan. 17ta ishtrokchi matnda qo'llangan so'zlarning kontekstual ma'nosini tushungani holda, ayrim gaplarni to'liq tushunmagan. 13 ta ishtrokchi matndagi so'zlarni tushungan, biroq aksariyat gaplarni tushunmagan. Mazkur holat ona tilini o'rganish jarayonida ham eshitib tushunish malakasiga alohida etibor qaratish kerakligini bildiradi. Haqiqatdan ham yuqoridagi olimning fikrlariga qo'shilamiz, chunki biz tadqiq etgan ishda ham audiomatn bir marta qo'yib berilgandagi o'quvchilarning matnni tushunish darajasi quvonarli emas.

Filologiya fanlari bo'yicha falshafa doktori I. Azimova shunday deydi: "Tushunish jarayoni o'rgatilganda shu narsa ma'lum bo'lganki, eshituvchining emotsionalligi va stereotiplari sabab eshituvchi berilgan matnni to'liq eshitmasligi mumkin. Bu ham eshitib tushunishga xalal beradigan holat bo'lgani uchun o'rta maktabdagi mashg'ulotlar alohida e'tibor talab qiladi. Bola tushunishda yo'l qo'ygan xatolari muntazam ravishda ko'rsatilsa va xatoning asosi tushuntirib borilsa, bola tushunish jarayonini ongli ravishda boshqarishga o'rganadi".

Eshitib tushunish malakasini shakllantirish uchun, avvalo, eshitib tushunish jarayoni qanday kechishi xususida ma'lumotga ega bo'lish zarur. Eshitib tushunishni "yuqoridan pastga" va "pastdan yuqoriga" yo'nalishida kechuvchi jarayon sifatida talqin qilish mumkin. "Yuqoridan pastga" yo'nalishida nutqiy signalning katta birliklaridan kichik birliklariga qarab qayta ishlanishi nazarda tutiladi, ya'ni umumiy nutq oqimining ohangi, undan gaplarni ajratish, gaplarni ichidan sintagmalarni, sintagma ichidan so'z birikmalarini, ulardan so'zlarni ajratish kabi masalalar hal qilinadi. "Pastdan yuqoriga" yo'nalishida fonemalardan bo'g'inlarga, bo'g'inlardan so'zlarga, so'zlardan birikmalarga, birikmalardan sintagmalarga, sintagmalardan gaplarga, gapdan yaxlit nutqqa qarab mazmun tushunib boriladi. Mazkur ikki yondashuvning unisi yoki bunisi kechadi, deb qat'iy aytib bo'lmaydi. Nutqni anglash jarayonida zaruratga ko'ra ikkala yondashuv ham qo'llanadi. Inson ongining nutqiy signalini qayta ishlashdagi ushbu ikki yo'nalishi tabiatidan kelib chiqqan holda vazifa va topshiriqlarni belgilash mumkin. Masalan, "Yuqoridan pastga" yo'nalishi uchun eshittirilgan nutq yuzasidan nutqning maqsadi va xarakterini aniqlash, nutq til uslublarining qaysinisiga xosligini belgilash, nutqning umumiy mazmuni haqida xulosa chiqarish kabi topshiriqlar berish mumkin. "Pastdan yuqoriga" yo'nalishi uchun nutqda qo'llangan so'z va so'z birikmalarini qayd etish, qandaydir xarakterli so'zlarni (masalan, raqamlar yoki sifat turkumiga oid so'zlar yoki notanish so'zlar) eslab qolish uchun yozib olish kabi topshiriqlar berilishi mumkin. Mazkur topshiriqlar ikkala yo'nalishda ham diqqatni kerakli ob'ektga qaratish ko'nikmasini shakllantiradi.

D.Nunan ham "pastdan yuqoriga", ham "yuqoridan pastga" yondashuvini baravar qo'llaydigan "diktogloss" texnikasi haqida ma'lumot beradi. Unda o'qituvchi matnni odatiy tezlikda o'qib eshittiradi. O'quvchilardan imkoni boricha so'zlarni qayd etish so'raladi. Keyin o'quvchilar guruh bo'lib, o'zlari qayd etgan so'zlariga tayanib, eshitgan matnni qayta tiklanish so'raladi.

Diktogloss texnikasi quyidagi to'rt bosqichdan tashkil topadi.

1. Tayyorgarlik.
2. Matnni o'qib eshittirish.
3. Matnni tiklash.
4. Tahlil qilish va xatolarni to'g'irlash.

Birinchi bosqichda o'qituvchi o'quvchilarni tayyorlaydi. O'qilishi rejalashtirilayotgan matn mavzusiga aloqador savollar beradi, yoki shunga aloqador rasm ko'rsatadi.

Ikkinchi bosqichda matn ikki marta o'qib eshittiriladi. Birinchisida o'quvchilar matnni shunchaki eshitadilar. Ikkinchisi marta eshinish davomida o'zlari muhim deb bilgan narsalarni qayd etadilar.

Uchunchi bosqichda guruh bilan birgalikda o'z qaydlari asosida matnni qayta tiklaydilar.

To'rtinchi bosqichda o'quvchilar tomonidan tiklangan matnlar original bilan qiyoslanadi.

Eshitib tushunish malakasini shakllantirishda nutqni turli maqsadlarda eshittirish muhimdir. Buning uchun tushunishni aks ettirishi lozim bo'lgan topshiriqlar turli xarakterda bo'lishi kerak. Masalan, ma'lum joy yoki predmetning tavsifini eshitib, uni rasmda ifodalash, ma'lum sayohat tafsilotlarni eshitib, sayohatchilar marshrutini belgilash (ular borgan joylarini tartib bilan yozish), tushurib qoldirilgan so'zlarni yozish, eshitgan nutqi asosida ma'lumotlarni tavsiflash kabi. Shunindek, eshittiriladigan nutq ham turli xarakterga bo'lishi lozim: monolog, dialog, suhbat, munozara. Mazkur turfa xillik o'quvchiga nutqning turli jihatlariga e'tibor qaratish ko'nikmasini shakllantiradi. Albatta, nutq mavzusi bolaning yoshiga mos ravishda qiziqarli bo'lishi kerak.

Xulosa va takliflar. Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, tinglab tushunish - bu o'quvchilar bilish va mavjud kontekstual ma'lumotlar yordamida o'z tushunchalarini qurish uchun foydalanadigan ongli va dinamik faoliyatdir. Bugungi kunda zamon shiddat bilan rivojlanib bormoqda. Shu bilan bir qatorda bizning ta'lim tizimimiz ham to'laqonli zamon talabiga javob berishi lozim. Ushbu tizimdagi kamchiliklarni bartaraf etmas ekanmiz, rivojlanish hech qachon bo'lmaydi. Tadqiqot ishi davomida quyidagi umumiy xulosalarga kelindi:

➤ Boshlang'ich sinf o'qituvchilarida audiolingval metodning afzalliklari haqidagi tushunchani shakllantirish.

➤ Sinf o'quvchilarini Xalqaro baholash talablari asosida o'zlashtirishlarini ta'minlash uchun chora-tadbirlar belgilash va bajarilayotgan ishlar monitoringini yuritish.

➤ Boshlang'ich sinf o'qituvchilari o'rtasida audiolingval metodning afzalliklarini ko'rsatuvchi targ'ibot ishlarini olib b orish.

➤ Har bir boshlang'ich sinf xonalarini zamon talablari asosida jihozlash.

➤ Dars jarayonida ta'limning optimal usullarini tanlash.

➤ Sinf o'quvchilari miqdorini kamaytirish orqali sifat samaradorligiga erishish.

Yakuniy loyiha ishi doirasida quyidagi tavsiyaviy xarakterdagi takliflarni bayon etamiz:

➤ Darsliklarni yanada mukamallashtirish.

➤ Audiolingval metodni amaliyotga yanada kengroq tadbiq etish.

➤ Ota-ona maktab hamkorligini mustahkam yo'lga qo'yish.

➤ Darslarda o'quvchilar bilan ishlash jarayonida tinglab tushunish, o'qib tushunish, audiomatnlariga alohida e'tibor qaratish.

➤ Dars sifatini yanada rivojlantirish.

➤ Dars xonalarining to'liq AKT resurslari bilan jihozlanishiga erishish.

- Darslarda zamonaviy pedagogik texnologiyalar qo'llanishini rivojlantirish.
- Pedagoglarning bilim mahoratini muntazam oshirib boorish.
- Ikki haftada yoki oyda bir marta o'qituvchilar uchun treninglar tashkil etish.

Foydanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Jalolov J. Chet tili o'qitish metodikasi. Darslik. "O'qituvchi" nashriyoti, 2012-yil, 434 b.
2. Prezident Sh.Mirziyoyevning "O'qituvchi va murabbiylar kuni"ga bag'ishlangan tabrik nutqi. Toshkent, 2020.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 11.05.2022 yildagi PF-134-son
4. Ona tili fani bo'yicha O'zbekiston Respublikasi uzluksiz ta'lim Milliy o'quv dasturlari. Toshkent, 2021., 252 b.
5. Jalolov J. Chet tili o'qitish metodikasi. Darslik. "O'qituvchi" nashriyoti, 2012-yil, 434 b.
6. V. Rivers va M. Temperli. Amaliy qo'llanma. Ingliz tilini o'qitish, Oksford, Nyu-York,, AQSh, 1978 yil.
7. O'Malley, A. U. Chamot va L. Kupper, "Tinglash Ikkinchi tilni o'zlashtirishda tushunish strategiyalari". Amaliy tilshunoslik, jild. 10, 418-437-betlar, 1989 yil.
8. P. Dunkel, "Mahalliy va ikkinchi/xorijiy tilda tinglash guage: tadqiqot va amaliyotning integratsiyasiga yo'naltirilgan". 431-457-betlar, 1991 yil.
9. Ona tili ta'limi mazmunidagi takomillashuv. Ma'rifat. 2022-yil 27-iyul. №29 (9406).
10. D.R. Babayeva. Nutq o'stirish nazariyasi va metodikasi. (Darslik). - T.: «Barkamol fayz media», 2018, - 432 b.
11. Lvov, M. R., Ramzaeva , T. G. Boshlang'ich sinflarda ona tilini o'qitish metodikasi. Pedagogika institutlari talabalari uchun maxsus darslik. "Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi va metodikasi". - Nukus: Ta'lim, 2020.
12. Ona tili ta'limi mazmunidagi takomillashuv. Ma'rifat. 2022-yil 27-iyul. №29 (9406).
13. D.R. Babayeva. Nutq o'stirish nazariyasi va metodikasi. (Darslik). - T.: «Barkamol fayz media», 2018, - 432 b.
14. Lvov, M. R., Ramzaeva , T. G. Boshlang'ich sinflarda ona tilini o'qitish metodikasi. Pedagogika institutlari talabalari uchun maxsus darslik. "Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi va metodikasi". - Nukus: Ta'lim, 2020.
15. Azimova I.A. O'zbek tilidagi gazeta matnlari mazmuniy pertsepsiyasining psixolingvistik tadqiqi. Monografiy. Toshkent, 2020. B.19-24
16. Nunan. D (1991) Language teaching Methodology. Prentice- Hall. Pp.25-35.